

Asia: VN/21072/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeuspalveluvirastosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 1 Oikeuspalveluviraston tehtävät ja organisaatio

Suomen Lakimiesliitto kiittää oikeusministeriötä lausuntopyynnöstä ja lausuu oikeuspalveluvirastoa koskevasta laista ja siihen liittyvistä laeista seuraavaa:

Lakimiesliitto kannattaa Oikeuspalveluviraston perustamista ja nykyisten oikeusapu- ja edunvalvontapiirien tehtävien sekä keskushallinnon viranomaistehtävien siirtoa viraston vastuulle. Lakimiesliitto kuitenkin korostaa, että uudistuksen yhteydessä tulee huolehtia, että Oikeuspalveluvirastolla on riittävät resurssit huolehtia kaikista – erityisesti henkilöstöhallintoon liittyvistä – tehtävistään.

Esityksen mukaan esimerkiksi henkilöstön kehittäminen on siirtymässä Oikeuspalveluviraston tehtäväksi. Julkisilla oikeusavustajilla on asianajajia koskevan sääntelyn perusteella kouluttautumisvelvollisuus ja heille tulee taata mahdollisuus kouluttautua ja kehittää itseään parhaaksi katsomillaan tavoilla. Heillä tulee edelleen olla mahdollisuus osallistua esimerkiksi ulkopuolisten koulutustarjoajatahojen koulutuksiin, eikä pelkästään olla Oikeuspalveluviraston tarjoamien koulutusten varassa. Edelleen esityksen mukaan virkaehtosopimusasiat ja palkkauskysymykset ovat siirtymässä muutoksen yhteydessä jossain vaiheessa oikeusministeriöstä Oikeuspalveluvirastolle. Tältä osin tulee kiinnittää huomiota siihen, että siirtymän toteutuessa Oikeuspalveluvirastossa tulee olla riittävä perehtyneisyys virkaehtosopimusasioihin sekä palkkaukseen liittyviin asioihin. Lakimiesliitto pitää hyvänä sitä että johtavalla julkisella oikeusavustajalla säilyisi esityksen mukaan edelleen jokin toimivalta määrätä julkisen oikeusavustajan henkilökohtaisesta palkanosasta.

2. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 2 Julkinen oikeusapu

-

3. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 3 Talous- ja velkaneuvonta

-

4. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 4 Yleinen edunvalvonta

-

5. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 5 Hankkiminen muulta palveluntuottajalta

-

6. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvuista 6 ja 7 Erinäiset säännökset ja voimaantulo

-

7. Lausuntonne talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain, oikeusapulain ja saamen kielilain muutosehdotuksesta

-

8. Lausuntonne hallituksen esityksen perusteluista ja vaikutuksista

Jatkovalmistelua varten Lakimiesliitto haluaa nostaa esiin esteellisyyksykysymykset. Oikeusaputoimistot saattavat olla toistensa vastapuolina asiakassuhteidensa kautta. Tämä voi aiheuttaa joissain tilanteissa toimistoesteellisyyteen rinnastettavan tilanteen. Lakimiesliitto korostaa, että toimistojen itsenäisyys on turvattava riittävällä ja nykyisiin oikeusapu- ja edunvalvontapiireihin rinnastettavalla tavalla. Tämän vuoksi on tärkeää, että johtavilla julkisilla oikeusavustajilla säilyy mahdollisuus vaikuttaa henkilökunnan rekrytointiin. Tämä on tärkeää, etteivät rekrytoinnin yhteydessä havaittavat mahdolliset esteellisyydet vaikeuta toimiston toimintaa tai aiheuta asiakkaiden oikeusturvaa vaarantavia tilanteita. Toimiston tulee esimerkiksi luopua tehtävän hoitamisesta, jos uusi avustaja on ollut asian kanssa tekemisissä vastapuolen avustajana tai vastapuolen avustajan läheisenä kollegana.

Virkojen siirtämisestä viraston sisällä säädellään virkamieslaissa. Virkojen siirtäminen helpottuu työnantajan näkökulmasta, jos kaikki nyt kuudessa eri oikeusapu- ja edunvalvontapiirissä olevat virat siirtyvät yhden keskusviraston alle. Lakimiesliitto haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että virkamiehillä tulee edelleen säilyä tosiasiallinen mahdollisuus kieltäytyä virkansa siirtämisestä ilman pelkoa virattomaksi jäämisestä. On tärkeää myös huomata se, että virkojen mahdollinen siirto muihin toimipisteisiin voi merkittävästi vaikuttaa toisen toimipisteen käytettävissä oleviin henkilötyövuosiin niitä alentaen. Tällä voi olla negatiivisia vaikutuksia toimipisteiden henkilöstön työskentelyedellytyksiin sekä työhyvinvointiin.

Lisäksi Lakimiesliitto kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että esityksen mukaan oikeusministeriö ja henkilöstöjärjestöjä edustavat sopijaosapuolet neuvottelevat viraston perustamista koskevan hankkeen yhteydessä myös uudessa virastossa sovellettavasta palkkausjärjestelmästä. Tämä koskisi ainakin kolmen eri palkkausjärjestelmän piiriin kuuluvien henkilöiden palkkausta. Tältä osin tulee varmistaa eri palkkausjärjestelmien piiriin kuuluvien tehtävien palkkaharmonisointi taloudellisesti

riittäväällä tavalla uudessa palkkausjärjestelmässä. Tämä lisää hankkeesta aiheutuvia kustannuksia, eikä näitä kustannuksia ole huomioitu lainkaan lausuntokierroksella olevassa esityksessä. Myös mahdollisista palvelusuhteisiin liittyvistä muutoksista ja niiden vaikutuksista tulee neuvotella hyvissä ajoin henkilökunnan kanssa hyvän yhteistoiminnan edellyttämällä tavalla.

Tuomainen Jenni
Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry